YVES BOT
FŐTANÁCSNOK INDÍTVÁNYA
Az ismertetés napja: 2015. április 16.[1]

C-184/14. sz. ügy

A
kontra
B

(a Corte suprema di cassazione [Olaszország] által benyújtott előzetes döntéshozatal iránti kérelem)

„A gyermek mindenek felett álló érdeke — Az Európai Unió Alapjogi Chartája — 24. cikk, (2) bekezdés — 4/2009/EK rendelet — Joghatóság a tartással kapcsolatos ügyekben — Gyermekek tartására vonatkozó kötelezettség megállapítására irányuló kérelem, amelyet a különválás megállapítására irányuló eljárás keretében járulékos jelleggel nyújtottak be egy olyan tagállamban, amely nem a gyermekek szokásos tartózkodási helye szerinti tagállam — 2201/2003/EK rendelet — Joghatóság házassági ügyekben és a szülői felelősségre vonatkozó eljárásokban”

1. A Bíróságot első alkalommal kérik fel a tartással kapcsolatos ügyekben a joghatóságról, az alkalmazandó jogról, a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról, valamint az e területen folytatott együttműködésről szóló, 2008. december 18-i 4/2009/EK tanácsi rendelet[2] 3. cikke c) és d) pontjának értelmezésére.

2. E rendelkezés azt írja elő, hogy a tagállamokban tartási kötelezettség tárgyában joghatósággal rendelkezik az a bíróság, amely saját joga alapján a személyi állapottal kapcsolatos ügyekben joghatósággal rendelkezik, amennyiben a tartási kötelezettség megállapítására irányuló kérelem az ügyben járulékos jellegű vagy az a bíróság, amely saját joga alapján a szülői felelősséggel kapcsolatos ügyekben joghatósággal rendelkezik, amennyiben a tartási kötelezettség megállapítására irányuló kérelem az ügyben járulékos jellegű.

3. Az előterjesztett ügyben a Corte suprema di cassazione (legfelsőbb bíróság, Olaszország) azzal kapcsolatban tesz fel kérdést a Bíróságnak, hogy egy különválás megállapítására irányuló eljárás keretében a kiskorú gyermekek tartásának megállapítására vonatkozóan előterjesztett kérelmet lehet-e egyszerre a személyi állapottal kapcsolatos ügyhöz és a szülői felelősséggel kapcsolatos ügyhöz képes járulékos jellegűnek tekinteni. E lehetőség azzal a következménnyel járna, hogy két külön tagállami bíróság, vagyis a házastársak különválása ügyében eljáró olasz bíróság és a szülői felelősség kérdésének elbírálására jogosult angol bíróság is joghatósággal rendelkezne.

4. A jelen indítványban kifejtem azokat az indokokat, amelyek miatt úgy vélem, hogy a 4/2009 rendelet 3. cikkét úgy kell értelmezni, hogy amennyiben van egy a házastársak különválásának megállapítására irányuló alapkérelem, és egy kiskorú gyermekek tartására vonatkozó kötelezettséggel kapcsolatos kérelmet terjesztenek elő e különválással kapcsolatos eljárásban, az említett eljárást lefolytató bíróság

1 — Eredeti nyelv: francia.

2 — HL 2009. L 7., 1. o., helyesbítések: HL 2011. L 131., 26. o.; HL 2013. L 8., 19. o.; HL 2013. L 281., 29. o.

főszabály szerint jogosult a tartási kötelezettség megállapítására irányuló e kérelem elbírálására. Ugyanakkor ez az eljárási jogosultság a gyermek mindenek felett álló érdekétől függ. Ekképpen, a gyermek mindenek felett álló érdekének figyelembevétele ebben az esetben azt követeli meg, hogy a területi joghatóságot a fizikai közelség alapján állapítsák meg.

I – **Jogi háttér**

A – *A Charta*

5. Az Európai Unió Alapjogi Chartája [3] 24. cikkének (2) bekezdése a következőket mondja ki: „[a] hatóságok és a magánintézmények gyermekekkel kapcsolatos tevékenységében a gyermek mindenek fölött álló érdekének kell az elsődleges szempontnak lennie”.

B – *A 4/2009 rendelet*

6. A tartási kötelezettségek kérdése egyáltalán nem új téma az Európai Unión belül, mivel már az ötvenes évek végén is léteztek több uniós alapító tagállam között alkalmazandó egyezmények. [4] Később a polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról szóló, 1968. szeptember 27-i egyezmény [5] tárgyalói arra törekedtek, hogy az az említett egyezmények kibővítését jelentse. [6] A Brüsszeli Egyezmény 5. cikkének (2) pontja azt írta elő, hogy a valamely szerződő állam területén lakóhellyel rendelkező alperessel szemben egy másik szerződő államban eljárás indítható a tartás jogosultjának lakóhelye vagy szokásos tartózkodási helye szerinti bíróság előtt, illetve, személyi állapotra vonatkozó keresethez képest járulékos jellegű kérelem esetén a saját joga szerint joghatósággal rendelkező bíróság előtt, kivéve, ha ez a joghatóság kizárólag valamelyik fél állampolgárságán alapul.

7. E szabályt azután átvette a polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról szóló, 2000. december 22-i 44/2001/EK tanácsi rendelet. [7]

8. A szabadságon, a biztonságon és a jog érvényesülésén alapuló térség fenntartása és fejlesztése érdekében az Unió többek között a határokon átnyúló hatású polgári ügyekben folytatott igazságügyi együttműködéssel kapcsolatos eszközöket hozott létre. Így fogadta el a 4/2009 rendeletet is, amelynek célja annak biztosítása, hogy egy másik tagállamban nehézség nélkül kerüljön sor a tartási kötelezettséggel kapcsolatos határozathozatalra, további alaki követelmények nélkül. [8]

9. Az említett rendelet (44) preambulumbekezdéséből kitűnik, hogy annak célja, hogy a tartással kapcsolatos ügyekben a 44/2001 rendelet helyébe lépjen. A 4/2009 rendelet tehát a 44/2001 rendelethez képest *lex specialis*.

10. A 4/2009 rendeletet 1. cikkének (1) bekezdése alapján „a családi vagy rokoni kapcsolatból, házasságból vagy házassági rokonságból származó tartási kötelezettségekre” kell alkalmazni, (11) preambulumbekezdése pedig kiemeli, hogy a „tartási kötelezettség” fogalmát önállóan kell értelmezni.

3 — A továbbiakban: Charta.

4 — A tartásdíj külföldön történő behajtásáról szóló, 1956. június 20-i New York-i egyezmény, valamint a gyerektartási kötelezettségekre vonatkozó határozatok elismeréséről és végrehajtásáról szóló, 1958. április 15-i hágai egyezmény.

5 — HL 1972. L 299., 32. o. Az új tagállamok ezen egyezményhez való csatlakozásáról szóló későbbi egyezményekkel módosított egyezmény (a továbbiakban: Brüsszeli Egyezmény).

6 — Lásd a polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról szóló, 1968. szeptember 27-i egyezményről szóló, P. Jenard által készített jelentés (HL 1979. C 59., 1. o.) 24. és 25. pontját.

7 — HL 2001. L 12., 1. o. Lásd a 44/2001 rendelet 5. cikkének 2. pontját.

8 — Lásd e rendelet (9) preambulumbekezdését.

11. Ennek érdekében e rendelet közös szabályok rendszerét alakítja ki többek között a joghatósági összeütközéseket illetően, megállapítva a tartási kötelezettséggel kapcsolatos általános joghatósági szabályokat.

12. Ekképpen, e rendelet 3. cikke a következőket mondja ki:

„A tagállamokban tartási kötelezettség tárgyában joghatósággal rendelkezik:

a) az a bíróság, amelynek illetékességi területén az alperes szokásos tartózkodási hellyel rendelkezik, vagy

b) az a bíróság, amelynek illetékességi területén a jogosult szokásos tartózkodási hellyel rendelkezik, vagy

c) az a bíróság, amely saját joga alapján a személyi állapottal kapcsolatos ügyekben joghatósággal rendelkezik, amennyiben a tartási kötelezettség megállapítására irányuló kérelem az ügyben járulékos jellegű, kivéve ha ez a joghatóság kizárólag valamelyik fél állampolgárságán alapul, vagy

d) az a bíróság, amely saját joga alapján a szülői felelősséggel kapcsolatos ügyekben joghatósággal rendelkezik, amennyiben a tartási kötelezettség megállapítására irányuló kérelem az ügyben járulékos jellegű, kivéve ha ez a joghatóság kizárólag valamelyik fél állampolgárságán alapul.”

13. Végül érdemes kiemelni, hogy Nagy-Britannia és Észak-Írország Egyesült Királysága, amely nem vett részt a 4/2009 rendelet elfogadásában, később mindazonáltal elfogadta annak alkalmazását.[9]

C – A 2201/2003/EK rendelet

14. A 2201/2003/EK rendelet[10] tárgya a szabadságon, a biztonságon és a jog érvényesülésén alapuló térségen belül a házasság felbontására, a különválásra, illetve a házasság érvénytelenítésére, és a szülői felelősségre vonatkozó nemzetközi joghatóságról szóló rendelkezések egységesítése.

15. A 2201/2003 rendelet 1. cikke (3) bekezdése e) pontjának megfelelően az nem alkalmazható a tartási kötelezettségre.

16. E rendelet 3. cikke (1) bekezdésének b) pontja értelmében a házasság felbontásával, különválással vagy a házasság érvénytelenítésével kapcsolatos ügyekben annak a tagállamnak a bíróságai rendelkeznek joghatósággal, amelynek mindkét házastárs állampolgára, illetve az Egyesült Királyság és Írország esetében mindkét házastárs ott rendelkezik „domicile”-lal (lakóhellyel).

17. Az említett rendelet (12) preambulumbekezdése kimondja:

„Ezen rendeletben megállapított szülői felelősségre vonatkozó ügyekben a joghatóság jogalapját a gyermek alapvető érdekeinek [helyesen: a gyermek mindenek felett álló érdekének] figyelembevételével alakítják ki, különösen a fizikai közelség alapján. Ez azt jelenti, hogy a joghatóságot mindenekelőtt a gyermek szokásos tartózkodási helye szerinti tagállam szerint kell megállapítani, kivéve azokat a bizonyos eseteket, amikor megváltozik a gyermek tartózkodási helye, vagy ha a szülői felelősséget gyakorlók között megállapodás jön létre.”

9 — Lásd e tekintetben az Egyesült Királyságnak a 4/2009 rendelet elfogadására irányuló szándékáról szóló, 2009. június 8-i 2009/451/EK bizottsági határozatot (HL L 149., 73. o.).

10 — A házassági ügyekben és a szülői felelősségre vonatkozó eljárásokban a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról, illetve az 1347/2000/EK rendelet hatályon kívül helyezéséről szóló, 2003. november 27-i tanácsi rendelet (HL L 338., 1. o.; magyar nyelvű különkiadás 19. fejezet, 6. kötet, 243. o.).

18. Ekképpen a 2201/2003 rendelet 8. cikkének (1) bekezdése szerint „[e]gy tagállam bíróságai joghatósággal rendelkeznek olyan gyermek feletti szülői felelősségre vonatkozó ügyekben, aki a bíróság megkeresésékor [helyesen: aki a bíróság eljárásának kezdeményezésekor] az adott tagállamban szokásos tartózkodási hellyel rendelkezik”.

II – **Az alapeljárás tényállása és az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdés**

19. A. és B. olasz állampolgársággal rendelkező házastársak, akiknek két, szintén olasz állampolgár kiskorú gyermekük van. A család négy tagjának szokásos tartózkodási helye Londonban (Egyesült Királyság) található, a gyermekek anyjukkal élnek.

20. 2012. február 28-án a Tribunale di Milano (milánói bíróság, Olaszország) előtt előterjesztett keresetében A. azt kérte, hogy e bíróság mondja ki a feleségétől annak hibájából történő különválását, és rendelkezzen két gyermeküknek az anyánál való elhelyezése melletti közös felügyeletéről. A. továbbá vállalja 4000 euró összegű havi gyermektartásdíj megfizetését.

21. B. ugyanezen bíróság előtt viszontkeresetet terjesztett elő, amelyben azt kérte, hogy a különválást kizárólag A. hibájából mondják ki, a gyermekek felügyeletét ruházzák rá, valamint ítéljenek meg számára 18 700 euró összegű havi juttatást. Egyebekben B. arra hivatkozik, hogy az olasz bíróság nem rendelkezik joghatósággal a kiskorúak felügyelete, elhelyezése, látogatása és tartása tekintetében. Úgy véli ugyanis, hogy mivel a házastársak mindig is Londonban éltek, és a kiskorú gyermekek is itt születtek, illetve laknak, a 2201/2003 rendelet alapján az angol bíróság jogosult e kérdések elbírálására.

22. 2012. november 16-i végzésével a Tribunale di Milano úgy ítélte meg, hogy az olasz bíróság ténylegesen joghatósággal rendelkezik a különválásra irányuló kérelem vonatkozásában, a 2201/2003 rendelet 3. cikkének megfelelően. Ugyanakkor a két kiskorú gyermek feletti szülői felelősségre vonatkozó kérelmek tekintetében e rendelet 8. cikkének (1) bekezdése alapján elismerte az angol bíróság joghatóságát, mivel a gyermekek szokásos tartózkodási helye Londonban van.

23. Ami konkrétabban a házastársak és a gyermekek tartásával kapcsolatos kérelmeket illeti, a Tribunale di Milano a 4/2009 rendeletre és különösen annak 3. cikkére hivatkozott. Ekképpen úgy ítélte meg, hogy joghatósággal rendelkezik a B. által saját javára tartási kötelezettség megállapítására vonatkozóan előterjesztett kérelem tárgyában, mivel e kérelem a személyi állapottal kapcsolatos ügyben járulékos jellegű. Ezzel szemben a kiskorú gyermekek tartására vonatkozó kérelem tárgyában joghatósága hiányát állapította meg, mivel úgy ítélte meg, hogy e kérelem nem a személyi állapottal kapcsolatos ügy járuléka, hanem a szülői felelősséggel kapcsolatos ügyé, amely tekintetében az angol bíróság rendelkezik joghatósággal.

24. Az olasz bíróság joghatósága hiányát megállapító határozatával szemben A. fellebbezést nyújtott be a Corte suprema di cassazione (legfelsőbb bíróság) előtt, egyetlen jogalapra hivatkozva, vagyis arra, hogy az olasz bíróság kiskorú gyermekek tartását érintő kérdés tárgyában fennálló joghatósága is a különválás megállapítására vonatkozóan előterjesztett kérelem járulékának tekinthető, a 4/2009 rendelet 3. cikke c) pontjának megfelelően.

25. A Corte suprema di cassazione, mivel kételyei merültek fel e rendelet értelmezésével kapcsolatban, úgy határozott, hogy az eljárást felfüggeszti, és előzetes döntéshozatal céljából az alábbi kérdést terjeszti a Bíróság elé:

„A különválás megállapítására irányuló eljárás tekintetében fennálló járulékos jellege révén az ilyen ügyben a gyermek tartásának megállapítására vonatkozóan előterjesztett kérelmet a megelőzés szempontja alapján mind a különválás megállapítására joghatósággal rendelkező, mind a szülői felelősség tárgyában már eljáró bíróság elbírálhatja, vagy kizárólag az utóbbi bíróság jogosult erre, mivel a 4/2009 rendelet 3. cikkének c) és d) pontjában megjelölt két eltérő feltétel vagylagos jellegű, olyan értelemben, hogy az egyik szükségszerűen kizárja a másikat?”

III – **Elemzésem**

26. Kérdésével a kérdést előterjesztő bíróság lényegileg azt kérdezi a Bíróságtól, hogy a 4/2009 rendelet 3. cikkének c) és d) pontját úgy kell-e értelmezni, hogy a kiskorú gyermekek tartására vonatkozó kötelezettséggel kapcsolatos, a házastársak különválásának megállapítására irányuló ügyben előterjesztett kérelem elbírálása tekintetében joghatósággal rendelkező bíróság mind a személyi állapotra vonatkozó ügy elbírálása tekintetében joghatósággal rendelkező bíróság, mind pedig a szülői felelősséggel kapcsolatos ügy elbírálása tekintetében joghatósággal rendelkező bíróság lehet.

27. Valójában a feltett kérdés megválaszolása a következő kérdések eldöntését feltételezi. Mindenekelőtt, amennyiben vannak a háztartásban élő gyermekek, a velük kapcsolatos tartási kötelezettség rögzítése és elosztása elválaszthatatlan-e a szüleik életközösségének megszakadásával kapcsolatos ügytől? Ezt követően, milyen következtetéseket kell ebből levonni az ilyen életközösség megszakadásának megállapítása ügyében eljáró bíróságok joghatóságát illetően?

28. A gyermek mindenek felett álló érdeke fogalmának figyelembevétele határozza meg álláspontom szerint a kérdést előterjesztő bíróság kérdésére adandó válasz jellegét. Egyébként ezen alapvető elv miatt döntöttem úgy, hogy átfogalmazom a kérdést, amely így olyan módon van feltéve, amely a gyermeket helyezi a problémakör fókuszába.

29. Vitathatatlan ugyanis, mind a jogszabályok, mind pedig a Bíróság ítélkezési gyakorlata alapján, hogy szükségképpen e fogalom jelenti a családi jog alapját, amennyiben az alapeljárás egy gyermek helyzetét is érinti.

30. Itt emlékeztetek arra, hogy a Charta 24. cikkének (2) bekezdése szerint „[a] hatóságok és a magánintézmények gyermekekkel kapcsolatos tevékenységében a gyermek mindenek fölött álló érdekének kell az elsődleges szempontnak lennie”. Nem lehet vitatni, hogy itt alkalmazni kell a Chartát.

31. A Bíróságnak egyébként volt alkalma arra, hogy több alkalommal emlékeztessen ezen elv jelentőségére.

32. Így a Rinau-ítéletben [11] rámutatott, hogy a 2201/2003 rendelet abból az elgondolásból indul ki, hogy a gyermek mindenek felett álló érdekének elsődlegesnek kell lennie. [12] Újabban kimondta, hogy biztosítani kell a gyermek mindenek felett álló érdekének védelmét szokásos tartózkodási helyének meghatározásánál. [13]

11 — C-195/08 PPU, EU:C:2008:406.

12 — 51. pont

13 — Lásd: C-ítélet (C-376/14 PPU, EU:C:2014:2268, 56. pont). Lásd még, a gyermek mindenek felett álló érdekének a 2201/2003 rendelet Bíróság általi értelmezése során történő figyelembevétele kapcsán: A-ítélet (C-523/07, EU:C:2009:225); Detiček-ítélet (C-403/09 PPU, EU:C:2009:810); Purrucker-ítélet (C-256/09, EU:C:2010:437), és Mercredi-ítélet (C-497/10 PPU, EU:C:2010:829).

33. Ezenfelül meg kell jegyezni, hogy a Bíróság különösen ügyel arra, hogy a 2201/2003 rendelet rendelkezéseinek tulajdonított értelmezés megfeleljen a Charta 24. cikkének, többek között a gyermek mindenek felett álló érdekének. Aguirre Zarraga ítéletében [14] ugyanis a Bíróság kimondta, hogy „[m]ivel […] [e] rendelet nem lehet ellentétes [a] Chartával, az említett rendelet 42. cikkének rendelkezéseit, amelyek a gyermek meghallgatáshoz való jogát érvényesítik, [*a] […] Charta 24. cikke alapján* kell értelmezni”. [15]

34. A Bíróság még tovább ment a McB-ítéletben, [16] mivel megvizsgálta, hogy a Charta 24. cikkével ellentétes-e az az értelmezés, amelyet a 2201/2003 rendeletnek tulajdonított. [17] Ebben az ítéletben a Bíróság kiemelte, hogy e rendelet (33) preambulumbekezdéséből következik, hogy az elismeri az alapvető jogokat, betartja a Charta elveit, és különösen arra törekszik, hogy biztosítsa a gyermek alapvető jogainak tiszteletben tartását, ahogyan azt a Charta 24. cikke előírja. Így az említett rendelet rendelkezéseit nem lehet a gyermek azon alapvető jogát figyelmen kívül hagyva értelmezni, hogy mindkét szülőjével rendszeres, személyes és közvetlen kapcsolatot tartson fenn, amelynek tiszteletben tartása tagadhatatlanul összeolvad a gyermek mindenek felett álló érdekével. [18] A Bíróság ebből azt a következtetést vonja le, hogy ilyen körülmények között meg kell vizsgálni, hogy a Charta 24. cikkével, amelynek tiszteletben tartását a Bíróság biztosítja, ellentétes-e a 2201/2003 rendeletnek az említett ítélet 44. pontjában kifejtett értelmezése. [19]

35. Az e megfontolásokból levonandó következtetés egyértelmű. Az uniós jogszabályok alkalmazása és értelmezése során a gyermek mindenek felett álló érdekét kell vezérfonalnak tekinteni. E tekintetben különösen igazak az ENSZ Emberi Jogi Főbiztossága mellett működő Gyermekjogi Bizottság szavai. E Bizottság arra emlékeztet ugyanis, hogy „[a gyermek mindenek felett álló érdeke] olyan mérce, cél, magatartási szabály, illetve iránymutatás, amelynek valamennyi szabályt, politikát, belső határozatot és gyermekekkel kapcsolatos költségvetést meg kell világítania, át kell hatnia, és ezek alapját kell képeznie”. [20]

36. A 2201/2003 rendelet kapcsán kialakított ítélkezési gyakorlat nyilvánvalóan átültethető a 4/2009 rendeletre. Érthetetlen lenne, ha ezen, a gyermek számos alapvető jogában megjelenő elv eltérő intenzitással érvényesülne az érintett családjogi területtől függően, holott a gyermek e területtől függetlenül mindig közvetlenül érintett.

37. Figyelemmel ezen észrevételekre, álláspontom szerint a következő pontosításokat lehet tenni a Corte suprema di cassazione által feltett kérdés átfogalmazásával kialakított első pontra válaszolva.

38. Itt kell kitérni a 4/2009 rendelet 3. cikke c) pontjának értelmezésére.

39. A Bizottság szerint az e rendelet 3. cikkének d) pontjában előírt kapcsoló tényező csak a kiskorú gyermekek tekintetében fennálló, egyértelműen a szülői felelősséghez kapcsolódó tartási kötelezettségre vonatkozhat, míg az említett rendelet 3. cikkének c) pontjában előírt kapcsoló tényező kizárólag a házastársak közötti tartási kötelezettséget érintheti, a kiskorú gyermekek tekintetében fennálló tartási kötelezettséget viszont nem.

14 — C-491/10 PPU, EU:C:2010:828.

15 — 60. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat. Kiemelés tőlem.

16 — C-400/10 PPU, EU:C:2010:582.

17 — Lásd e tekintetben: Devers, A., „Les praticiens et le droit international privé européen de la famille”, *Revue Europe*, nº 11, 2013. november, 9. tanulmány, 22. és azt követő pontok.

18 — 60. pont.

19 — 61. pont.

20 — Lásd: „Article 3: Intérêt supérieur de l’enfant”, *Revue Droit de la famille*, nº 11, 2006. november, 16. téma, a Gyermek jogairól szóló, New Yorkban, 1989. november 20-án kelt, és valamennyi tagállam által megerősített Egyezmény 3. cikkéről. E 3. cikk (1) bekezdésében a következőket írja elő, „[a] szociális védelem köz- és magánintézményei, a bíróságok, a közigazgatási hatóságok és a törvényhozó szervek minden, a gyermeket érintő döntésükben a gyermek mindenek felett álló érdekét veszik figyelembe elsősorban”.

40. Ezzel az álláspontt a következő okok miatt nem értek egyet.

41. A 4/2009 rendelet 3. cikkének szerkezete álláspontom szerint nem lényegtelen. E rendelet 3. cikkének a) és b) pontja két joghatósági okot rögzít, amelyek olyan helyzeteket szabályoznak, amelyekben a tartási kötelezettség megállapítására irányuló kérelem az alapkérelem. Ebben az esetben az alperes, illetve a jogosult szokásos tartózkodási helye alapozza meg e joghatóságot.

42. Az említett rendelet 3. cikkének c) és d) pontjában előírt két másik joghatósági ok azokra a helyzetekre vonatkozik, amelyekben a tartási kötelezettség megállapítására irányuló kérelem járulékos jellegű egy személyi állapottal kapcsolatos ügyhöz, illetve egy szülői felelősséggel kapcsolatos ügyhöz képest.

43. Egyértelmű, hogy egy egyedülálló, házas, különvált vagy elvált személy helyzete a személyi állapottal kapcsolatos és joghatásokat vált ki harmadik személyek tekintetében.

44. Az is egyértelmű, hogy mivel a házassági kötelék felbontása, vagy az életközösség megszakadása a házastársak különválását és a család szétszakadását eredményezi, a családhoz tartozó gyermekek tartása megállapításának és elosztásának kérdése nem pusztán a józan ész alapján kerül elő automatikusan, hanem emellett és ezenfelül tisztán jogi okokból is kötelezően felmerül. Egyértelműnek kell tekintenünk, hacsak nem tagadjuk az ilyen ügyek mindennapi valóságát, hogy az egyik, vagyis a gyermekek tartásának a megállapítása és elosztása a másik, az életközösség felbomlásának megállapítására irányuló kereset automatikus és természetes következménye. Vitathatatlanul megállapítható tehát, hogy jogi értelemben az első a másodikhoz képest járulékos jellegű.

45. Milyen következtetéseket kell levonni ebből az első megállapításból? Ez a kérdés átfogalmazásából következő második pont, amelyet meg kell vizsgálni.

46. A gyermek mindenek felett álló érdekének figyelembevétele itt jelenik meg irányító elvként.

47. Úgy vélem ugyanis, hogy a gyermek érdekével teljes mértékben ellentétes minden olyan megoldás, amely elkülönítené egyrészt a családi élet megszakadásának megállapítására vonatkozó ügyet, amelyet az egyik tagállam bíróságának kell elbírálnia, másrészt pedig a gyermekek tartásával kapcsolatos ügyet, amely egy másik tagállam joghatósága alá tartozik.

48. Ennek elfogadásához elegendő azt figyelembe venni, hogy e rendszer jogi logikája szerint a tartás ügyében joghatósággal rendelkező bíróságnak meg kellene várnia, hogy előzetesen jogerős határozat szülessen az életközösség megszakadását illetően (különválás vagy válás). Ebből elkerülhetetlenül egy olyan átmeneti időszak következne, amelynek során a gyermekek sorsa bizonytalan.

49. Noha a házassági kötelékkel kapcsolatos ügyben eljáró bíróság e kérdéseket illetően saját maga által ideiglenesnek minősített intézkedéseket hozna, az eljárás különböző szakaszai között a folyamatosság megszakadása ugyancsak a fenti elvekre figyelemmel elfogadhatatlan időtartamokat eredményezne, mivel határozatlan időtartamú intézkedéseket követelne meg, amelyeket a gyermek mindenek felett álló érdekét figyelmen kívül hagyva hoznának meg.

50. Ehhez tegyük hozzá, talán csak a teljesség kedvéért, hogy e nyilvánvalóan káros helyzet ismeretlen marad azon gyermekek számára, akiknek szülei az állampolgárságuk szerinti tagállamban vannak letelepedve. Másként fogalmazva, a szülők mozgási és letelepedési szabadságának gyakorlása eredményez egy olyan hátrányos helyzetet, amellyel nem szembesülnek azok a gyermekek, akiknek elváló vagy különváló szülei nem hagyták el származási tagállamukat.

51. Ennélfogva egy bírósághoz kell csoportosítani az életközösség megszakadásának megállapításával kapcsolatos alapkérelem, illetve a gyermek számára ebből fakadó, alapvető fontosságú járulékos ügyek elbírálására irányuló joghatóságot. A lényegi kérdés a joghatósággal rendelkező bíróság meghatározása, és ebben az esetben is a gyermek mindenek felett álló érdekének kell vezérelnie a gondolkodásunkat. Az azonnal adódó és legegyszerűbb elgondolás az lenne, hogy az egész kérdéskört annak a bíróságnak a joghatóságához kapcsoljuk, amelynek a szülők válásával kapcsolatos ügyet el kell bírálnia.

52. Egyszerűsége mögött ez az elgondolás azonban egy valós nehézséget rejt. Visszautal ugyanis a 2201/2003 rendelet 3. cikke (1) bekezdésének b) pontjára, amely választási lehetőséget biztosít a szülők számára, mégpedig azt, hogy egy olyan bírósághoz forduljanak, amely csak közös állampolgárságuk alapján rendelkezik joghatósággal, ahogy azt a jelen ügyben is tették. Márpedig a 4/2009 rendelet 3. cikkének c) és d) pontja kifejezetten kizárja az ilyen joghatóságot mind a személyi állapottal kapcsolatos ügyekben előterjesztett, tartási kötelezettséggel kapcsolatos kérelem tekintetében, mind a szülői felelősséggel kapcsolatos ügyekben előterjesztett ilyen kérelem tekintetében.

53. E megállapítás tehát láthatóan teljesen ellentétbe állítja a két rendeletet, azt a megoldást követelve meg, amely szerint az ügyeket el kell választani, és amelyet fent teljesen elképzelhetetlennek minősítettünk.

54. Valójában az ellentmondás csak látszólagos. A 2201/2003 rendelet nem vonható ki a gyermek mindenek felett álló érdekének figyelembevételére irányuló kötelezettség hatálya alól. E tekintetben egyébként elegendő felidézni a Bíróságnak a jelen indítvány 32–34. pontjában hivatkozott ítélkezési gyakorlatát.

55. Emellett figyelembe kell venni e rendelet (12) preambulumbekezdésének szövegét, amely, ahogy már említettem, azt mondja ki, hogy „[az említett] rendeletben megállapított szülői felelősségre vonatkozó ügyekben a joghatóság jogalapját a gyermek alapvető érdekeinek figyelembevételével alakítják ki, különösen a fizikai közelség alapján. Ez azt jelenti, hogy a joghatóságot mindenekelőtt a gyermek szokásos tartózkodási helye szerinti tagállam szerint kell megállapítani, kivéve azokat a bizonyos eseteket, amikor megváltozik a gyermek tartózkodási helye, vagy ha a szülői felelősséget gyakorlók között megállapodás jön létre”.

56. Éppen ezt a fizikai közelséget kell figyelembe venni.

57. Ez teszi ugyanis lehetővé azt, hogy e területen összeegyeztethetővé lehessen tenni a 2201/2003 rendeletet és a 4/2009 rendeletet.

58. A fizikai közelség, mivel szorosan kapcsolódik a gyermek mindenek felett álló érdekéhez, azt követeli meg, hogy az egész ügyben fennálló joghatóság érdekében a gyermekek tartózkodási helye szerinti bíróságot jelöljük ki. Ez magyarázza azt, hogy a 4/2009 rendelet keretében kizárt a kizárólag a szülők állampolgárságán alapuló joghatóság, akár a tartás, akár a szülői felelősség tekintetében, mivel ezekben az esetekben nyilvánvalóan figyelmen kívül hagynák a fizikai közelséget és így a gyermek mindenek felett álló érdekét.

59. Ezenfelül, ugyanezen elvek miatt, a 2201/2003 rendelet 3. cikkében előírt joghatósági okok közül ebben az esetben ugyanezen fizikai közelség – amelynek döntő jellegét e rendelet (12) preambulumbekezdése emeli ki – azt követeli meg, hogy joghatósági okként a házastársak szokásos tartózkodási helyét rögzítsük. Megjegyzem egyébként – ami szintén nem jelentéktelen –, hogy a szokásos tartózkodási hely szempontja az első az említett rendelet 3. cikkében szereplő felsorolásban.

60. Nyilvánvaló, hogy a házastársak szokásos tartózkodási helyének e kritériuma azt a helyet jelöli, ahol a család, és ebből következően a gyermekek lakóhelye a különválást megelőzően volt.

61. Ilyen módon teljesül a fizikai közelség követelménye. Végezetül, ha kétség maradna fenn a 2201/2003 rendelet és a 4/2009 rendelet e konkrét ponttal kapcsolatos összeegyeztethetőségét illetően, a 4/2009 rendelet *lex specialis* jellege elegendő ahhoz, hogy a vitát az általam javasolt értelmezés irányába döntse el.

62. Összefoglalva, úgy vélem tehát, hogy az ebből eredő helyzet leírható egy velük közös háztartásban élő gyermekkel rendelkező házaspár válásával vagy különválásával összefüggésben, vagyis, hogy a tartás eredeti megállapítására és a szülők részéről a kiskorú gyermekek eltartásához való hozzájárulása felosztására – ahogy egyébként ehhez hasonlóan a szülői felügyeletre vonatkozó kérdésekre is – a házasság felbontására vagy a különválás megállapítására irányuló eljárásban kell hivatkozni.

63. A gyermek mindenek felett álló érdekének kötelező figyelembevétele miatt az ügyben eljáró bíróság joghatóságának megállapításánál minden más szempontot kizárva tiszteletben kell tartani a fizikai közelséget.

64. Az alapeljárásban a gyermek mindenek felett álló érdeke tehát az olasz bíróságok joghatósága hiányának megállapítását kívánja meg, mivel azon tagállam bíróságai rendelkeznek joghatósággal, amelynek területén a gyermekek szokásos tartózkodási helye található, vagyis az angol bíróságok, egyebekben pedig az utóbbiak jogosultak a 2201/2003 rendelet 8. cikkének (1) bekezdése alapján a szülői felelősséggel kapcsolatos ügy elbírálására.

65. Ebből vitathatatlanul az következik, hogy az alapeljáráshoz hasonló helyzetben korlátozott a feleknek a joghatósággal rendelkező bíróság megválasztására vonatkozó szabadsága. Ez álláspontom szerint nem meglepő és nem is ellentétes a kérdést szabályozó alapvető elvekkel, mivel a szóban forgó felek valójában a szülők, és választási lehetőségeik e korlátozását a gyermekük/gyermekeik mindenek felett álló érdeke követeli meg.

IV – **Végkövetkeztetések**

66. A fenti megállapításokra tekintettel azt javaslom, hogy a Bíróság a Corte suprema di cassazione által előterjesztett kérdésre a következőképpen válaszoljon:

1) A tartással kapcsolatos ügyekben a joghatóságról, az alkalmazandó jogról, a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról, valamint az e területen folytatott együttműködésről szóló, 2008. december 18-i 4/2009/EK tanácsi rendelet 3. cikkét úgy kell értelmezni, hogy amennyiben van egy a házastársak különválásának megállapítására irányuló alapkérelem, és egy kiskorú gyermekek tartására vonatkozó kötelezettséggel kapcsolatos kérelmet terjesztenek elő e különválással kapcsolatos eljárásban, az említett eljárást lefolytató bíróság jogosult a tartási kötelezettség megállapítására irányuló e kérelem elbírálására.

2) A gyermek mindenek felett álló érdekének figyelembevétele ebben az esetben azt követeli meg, hogy a területi joghatóságot a fizikai közelség alapján állapítsák meg.